

Märgukiri kunstiteostega kauplejatele

25.09.2026 nr 5-2/177-1

Märgukirja eesmärk on suurendada kunstiturul tegutsevate isikute teadlikkust rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise nõuetest ning juhtida tähelepanu sellele, et kunstiteoste ostu, müügi ja vahendamisega võivad kaasneda rahapesu ja terrorismi rahastamise riskid ning rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seadusest (edaspidi RahaPTS) tulenevad kohustused.

RahaPTS § 2 lg 1 p 15 tulenevalt on kunstiteostega kauplejad ja isikud, kes vahendavad kunstiteoseid või ladustavad neid tolli vabatsoonis (edaspidi ühiselt kunstiteostega kauplejad) kohustatud isikud, kui:

- neile sellega seoses tasutakse või nad tasuvad summa väärtusega vähemalt 10 000 eurot korraga või mitme omavahel seotud maksena ühe aasta jooksul ja
- tegevus toimub isiku majandus-, kutse- ja ametitegevuse käigus.

RahaPTS kohustused rakenduvad isikutele, kes tegelevad kunstiteoste müügi või vahendamisega majandus- või kutsetegevuse raames. Kui isik ostab endale koju maali, kogub kunsti hobi korras või investeerimise eesmärgil ning aegajalt müüb mõne endale kuuluva teose, siis ei tegutse isik üldjuhul majandus, kutse- ega ametitegevuses ning RahaPTS nõuded isikule ei kohaldu. Kui isik peab näiteks galeriid, vahendab kunstiteoste ostu-müüki, korraldab kunstioksjoneid, ostab ja müüb kunstiteoseid järjepidevalt ja eesmärgipärastelt äritegevusena, siis on tegemist majandustegevusega ning 10 000 eurot piirmäära täitumisel¹ on isik RahaPTS mõistes kohustatud isik, kellele rakenduvad RahaPTS nõuded.

Kunstiteosteks võivad olla maalid, dekoratiivsed plaadid või muud sarnased pildid, originaalgraveeringud, litograafiad, skulptuurid, kujud, seinavaibad, keraamika, fotod jms. Kuid kunstiteoste hulka võivad kuuluda ka digitaalsed kunstiteosed ja kollekttsioneerimisobjektid, mida esindab või mille omandiõigust tõendab NFT^{2, 3}.

Kunstitehingute rahapesu ja terrorismi rahastamise ohud ja haavatavused tulenevad muu hulgas keerukatest tehinguahelatest ja vahendajate kasutamisest, mis võimaldavad varjata tehingu tegelikke osapooli, tegelikku kasusaajat ja tehingu finantseerijat või muuta keeruliseks nende isikute tuvastamise. Kunstiteosed on sageli subjektiivse väärtusega ning nende tegelikku väärtust ja päritolu võib olla keeruline kontrollida. Riske suurendavad ka sularahatehingud, mille puhul on raskem tuvastada raha päritolu ja tegelikke tehingute osapooli. Seetõttu on oluline täita RahaPTS nõudeid, et ennetada kunstituru ärakasutamist rahapesuks ja terrorismi rahastamiseks.⁴

Peamised RahaPTS-ist tulenevad nõuded, millega peavad arvestama kohustatud isikuks liigituvad kunstiteostega kauplejad:

1. Riskide juhtimiseks ja maandamiseks koostatakse **riskihinnang** (RahaPTS § 13). Riskihinnangus kaardistab kohustatud isik kõik oma tegevusega kaasneda võivad riskid. Riske hinnatakse neljas kategoorias, milleks on klientidega seonduv risk, riikide ja geograafiliste piirkondade või jurisdiktsioonidega seotud risk ning toodete, teenuste, tehingute ja kliendisuhetes kasutatavate kanalitega seotud risk. Kui kunstiteostega kaupleja vahendab

¹ 10 000 eurot korraga või mitme omavahel seotud maksena ühe aasta jooksul.

² *Non-fungible token*. NFT-d on plokiarhelas paiknevad digitaalsed ühikud ehk tokenid, mis võivad esindada kunsti, muusikat, mängusiseseid esemeid, videoid, kollekttsioneerimisobjekte ja muud. NFT-d võivad digitaalsete rahakottide ja nutilepingute kaudu tõendada digitaalsete failide omandiõigust.

³ [Money-Laundering-Terrorist-Financing-Art-Antiquities-Market.pdf.coredownload.pdf](#), lk 6 punkt 6.

⁴ [Money-Laundering-Terrorist-Financing-Art-Antiquities-Market.pdf.coredownload.pdf](#)

erinevat liiki kunstsitoteid, siis tuleb riske hinnata ka teenuste/toodete lõikes. Näiteks võivad olla riskid ja nende maandusmeetmed erinevad, kui kaubeldakse maalidega ja samas ka digitaalsete kunstiteostega. Riskide hindamisel on oluline tunda valdkonna tüpoloogiaid⁵, mis aitavad riske tuvastada ja märgata. Riskihinnang peab olema analüütiline, sellel peab olema kindel riskide hindamise metoodika ning sellest peavad selguma riskide maandamiseks rakendatavad maandusmeetmed.

3. Riskide tõhusaks maandamiseks ja juhtimiseks on vajalik koostada ka **protseduurireeglid** ning protseduurireeglite täitmise kontrollimiseks **sisekontrollieeskiri** (RahaPTS § 14). Protseduurireeglid peavad kirjeldama, kuidas kohustatud isik täidab RahaPTS tulenevaid kohustusi ning sisekontrollieeskirjast peab selguma, kuidas kontrollitakse, et protseduurireegleid ka päriselt jälgitakse. Protseduurireeglites selgitatakse näiteks, milliseid andmeid kliendi kohta kogutakse, kuidas hinnatakse riske, millal rakendatakse täiendavaid hoolsusmeetmeid, kuidas ja mis alustel toimub RAB-ile teate esitamine, millised dokumendid on vajalikud, et tuvasta kliendi rikkuse või tehingus kasutatud varade päritolu jne. Protseduurireeglite koostamisel tuleb lähtuda vähemalt RahaPTS § 14 lg 1 p-des 1 – 6 sätestatud nõuetest, mis määravad kindlaks miinimumnõuded.
4. Kunstiteostega kauplejad kohaldavad hoolsusmeetmeid vähemalt iga kord, kui neile sellega seoses tasutakse või nad tasuvad summa väärtusega vähemalt 10 000 eurot korraga või mitme omavahel seotud maksena ühe aasta jooksul (RahaPTS § 19 lg 23). **Hoolsusmeetmete** kohaldamise eesmärk on tunda oma klienti ja tema tegevust sellisel määral, et oleks võimalik hinnata kliendi ja tehinguga kaasnevaid riske ning neid riske maandada, et ennetada olukorda, kus võimaldatakse kuritegelike eesmärkidega inimestel toime panna rahapesu või rahastada terrorismi. Hoolsusmeetmed on kirjeldatud RahaPTS § 20. Hoolsusmeetmed võivad olla lihtsustatud (RahaPTS § 32 – 34) või tugevdatud (RahaPTS § 36 – 41). Mida kõrgem risk, seda tugevamaid hoolsusmeetmeid tuleb riskide juhtimiseks rakendada. Kunstiteostega kauplejate rakendatavad hoolsusmeetmed peaksid eelkõige keskenduma kliendi ja tegeliku kasusaaja tuvastamisele ning rikkuse ja vara päritolu tuvastamisele. Kunstiturul kasutatakse sageli vahendajaid, agente, galeriisid ja äriühinguid, mistõttu võib olla tehingus keeruline kindlaks teha tegelikku ostjat, müüjat või rahastajat. Samuti on oluline mõista tehingu eesmärki ja olemust ning kontrollida kunstiteose päritolu ja vajaduse korral tehingus kasutatavate rahaliste vahendite päritolu. See on vajalik, kuna kunstiteoseid võidakse kasutada kuritegeliku tulu väärtuse säilitamiseks, varjamiseks või edasiandmiseks.
5. Kohustatud isikule kehtivad **andmete säilitamise ja registreerimise nõuded** (RahaPTS § 46 – 47), mis on osa tõhusast riskide juhtimisest. Kui andmed on puudulikud või ebakorrapäraselt säilitatud, siis on keeruline saada täielikku ülevaadet kliendi andmetest jne.
6. Kui kohustatud isikul tekib kahtlus, et tehing võib olla seotud rahapesu või terrorismi rahastamisega või kuritegeliku tulu kasutamisega, peab ta sellest **teavitama Rahapesu Andmebürood** (RahaPTS § 49). Samuti tuleb Rahapesu Andmebürood teavitada üle 32 000 euro suurusest sularahatehingust või samaväärsest summast muus vääringus, kui summa tasutakse ühe makse või mitme omavahel seotud maksena kuni üheaastase perioodi jooksul.

RahaPTS-i nõuete eesmärk on suurendada kunstitehingute läbipaistvust ning aidata ära hoida kunstiteoste ja nendega seotud tehingute kasutamist rahapesuks või terrorismi rahastamiseks.

Lugupidamisega
Rahapesu Andmebüroo

⁵ Sektori riskide ja tüpoloogiate kohta saab täpsemalt lugeda The Financial Action Task Force (FATF) raportist: [Money-Laundering-Terrorist-Financing-Art-Antiquities-Market.pdf](https://www.fatf-gafi.org/publications/fatfrecommendations/documents/Money-Laundering-Terrorist-Financing-Art-Antiquities-Market.pdf)